

El preludi de l'octubre bolxevic

El govern provisional de Kerenski, després de la revolució de febrer de 1917, fou incapaç d'estabilitzar el país i de fet obrí la porta a la victòria bolxevic d'octubre.

Les fracassades revolucions de 1905 i, sobretot, la de febrer de 1917 a Rússia, de la qual ara es compleix un segle, obriren la porta a l'èxit bolxevic del mes d'octubre.

Reportatge de Miquel Payeras

Quan començava el segle XX, el règim tsarista de Rússia manifestava clars símptomes de degradació. La pesada i ineficaç estructura de poder necessitava, si més no, una reforma profunda. No arribà mai la muda, però, sinó les successives revolucions.

Revolució de 1905

El país estava immers, des de finals del segle XIX, en una severa crisi fruit de la incapacitat del sistema productiu de donar resposta lògica i eficient al trànsit entre l'estructura econòmica quasi medieval que havia perdurat fins al 1861 –any en què es decretà l'emancipació dels serfs i es posaren en marxa diverses mesures liberalitzadores– i la nova Rússia que el tsar i el Govern volien que fos una potència industrial.

El 1860, aproximadament el 80% de la població era agrícola. Quan, durant les següents quatre dècades, molts milions d'aquests antics camperols quedaren sense ocupació, ni possibilitats de trobar-ne a la creixent indústria, el resultat foren ingents quantitats de miserables demanant almoïna i provocant seriosos problemes d'ordre públic. De més a més, els impostos no pararen d'augmentar per finançar els plans de modernització del país. La situació s'agreuà entre 1902 i 1903 per culpa d'una alta inflació i la caiguda de l'activitat econòmica general. Quasi cada dia hi havia vagues obreres, insurreccions camperoles, atemptats terroristes...

Quan s'iniciava l'any 1904, el Govern, el tsar i les classes oligàrquiques de Sant Petersburg estaven força preocupades. Per si faltava res, Japó els reclamà l'illa de Port Arthur, al Pacífic, que havia quedat sota control tsarista deu anys abans. Les autoritats russes es negaren en rodó a les pretensions japoneses. La guerra esclatà el febrer de 1904. El tsar estava segur que esclafaria els enemics. Però els orientals li destrossaren la flota. Humiliat, el 5 de setembre de 1905, el Govern de Sant Petersburg acceptà la derrota. →

La revolució de 1905 mostrà la debilitat del règim tsarista i la de febrer de 1917 suposà la caiguda de la monarquia russa. L'arribada a Rússia des de l'exili de Lenin, l'abril de 1917, precipità els esdeveniments i radicalitzà la situació política a favor dels bolxevics.

→ És difícil imaginar avui dia què significà a l'interior de Rússia la notícia de la desfeta militar. El discurs polític dels tsars i dels seus governs bevia d'un nacionalisme exacerbant, en extrem agressiu cap als pobles *inferiors*. Que un d'aquests, un país asiàtic, menyspreat per les europees elits de la capital, vencés la Mare Rússia era un oprobí, suposava una indignitat tan gran que provocà una intensa commoció interna a totes les estructures de poder tsarista. A més de demostrar, a ulls de milions de russos disconformes amb l'estat de les coses al país, que l'exèrcit, i per tant l'autoritat, no era invencible.

L'impacte de la derrota bèl·lica s'afeigia al caos absolut que era el país des del mes de gener: manifestacions diàries que demanaven millores laborals i salarials per als obrers, contínues revoltes pageses amb assassinats de centenars d'aristòcrates terratinents, repressió sense miraments... milers de morts. Fou el moment en què es crearen els

soviets o consells d'obrers, els membres dels quals majoritàriament militaven en alguna de les dues escissions del Partit Socialdemòcrata Rus: la dels més moderats o menxevics i la dels més radicals o bolxevics, liderats per Vladímir Iliix Iliànov, Lenin. A principis d'aquell estiu s'esdevingué el famós cas de la rebel·lió de la tripulació del cuirassat *Potemkim*, en un episodi glossat posteriorment per la propaganda revolucionària com l'embrí de la caiguda de la monarquia...

Enmig d'aquest panorama, la derrota davant Japó convencé les autoritats que calia fer alguna cosa. Més encara quan, el mes de setembre, l'oposició política es reuní i exigí drets civils, legalització dels partits polítics, eleccions lliures a una дума o parlament... A l'octubre publicaren el manifest amb aquestes reivindicacions. Finalment, el monarca les acceptà el dia 17 d'aquell mes.

Tanmateix, quan, l'abril de 1906, el Govern promulgà la Constitució, els

reformistes veren que el tsar els havia pres el pèl. El monarca continuava essent el governant absolutista de sempre, la дума era una cambra de menor rang que un parlament i la llei electoral atorgava un gran poder als terratinents aristòcrates. I, a més, la repressió es generalitzà contra els dirigents d'esquerra, bona part dels quals marxaren a l'exili, com va fer Lenin. Els opositors més moderats, després de mesos de dubtes, acabaren participant en aquella дума. Semblava que el règim tsarista se'n sortia. Ho semblava, només.

Primera Guerra Mundial

Quan esclatà la Primera Guerra Mundial, el 1914, a la primera gran batalla, la de Tannenberg, es veié que Rússia combatia en inferioritat tecnològica davant els alemanys. Enfrontava a la major capacitat de foc teutona masses humanes que, a parer dels caps militars, eren prescindibles. Quasi 250.000 pagesos i obrers rus-

sos convertits en soldats deixaren la vida en aquell primer enfrontament. A Sant Petersburg, a Moscou i a totes les altres grans ciutats de l'imperi tsarista esclataren mostres de rebuig a la participació bèl·lica. Els bolxevics, l'única oposició clandestina organitzada, sota la direcció

quedaren sota control alemany, l'economia entrà en col·lapse absolut, els preus s'enlairaren a nivells que feien impossible per al comú dels ciutadans adquirir el mínim sustent, el combustible gairebé desaparegué per a ús civil, la producció d'aliments caigué espectacularment... Tot plegat suposà que la fam passà a ser la realitat diària per a milions de russos.

La revolució de febrer

El 23 de febrer de 1917 –8 de març segons el calendari occidental– la desesperació generalitzada es transformà en una rebel·lió oberta. Era el dia Internacional de la Dones, quan els partits d'esquerra retien homenatge a les obreres. Justament les dedicades a fer feina a les fàbriques de teixits de Sant Petersburg es declararen aquell dia en vaga. Ningú havia previst aquella acció. Els quadres dirigents bolxevics que eren a dins el país, però, veren l'oportunitat i se sumaren a la vaga. Quan el dia acabava, més de 90.000 obrers ja s'hi havien afegit. L'endemà eren centenars de milers a tot el país. Les manifestacions es multiplicaren aquella jornada, totes amb els crits "Pa i justícia!", "Fora el tsar!", "Prou de guerra!".

El tercer dia, molts soldats de les forces destinades a reprimir les manifestacions es passaren a l'altre bàndol. Moltes d'aquestes tropes assaltaren les presons i instal·lacions policials per alliberar els presoners polítics. Pertot aparegueren barricades amb obrers i soldats armats esperant les forces governamentals. Els enfrontaments es generalitzaren a totes les ciutats. Quatre dies després del començament dels fets, era ja una evidència que el Govern no controlava la situació.

EL 23 DE FEBRER DE 1917 –8 DE MARÇ SEGONS EL CALENDARI OCCIDENTAL– LA DESESPERACIÓ GENERALITZADA ES TRANSFORMA EN REBEL·LIÓ OBERTA

a distància dels seus comandaments que, com Lenin, eren fora del país, saberen aprofitar l'ocasió i posar-se al capdavant de l'oposició a la guerra.

En poc més de dos anys Rússia va perdre sis milions de soldats entre morts, ferits i capturats per l'enemic, un quart de les terres agrícoles més productives

El dia 27 els diputats de la Duma desobeïren l'ordre de dissolució dictada per les autoritats tsaristes. Formaren un comitè provisional d'onze membres, constituït pels partits burgesos liberals, el socialdemòcrata i el menxevic, encapçalat per Aleksandr Kerenski. El comitè substituï de fet la дума.

El dia 28 s'intensificaren els enfrontaments entre revolucionaris armats i soldats lleials al tsar. El 29, els revoltats controlaren Sant Petersburg i d'altres ciutats importants, com Moscou. L'exèrcit regular s'enfonsà, milers de soldats es passaren als rebels i d'altres desertaren. Kerenski ordenà que es detingués a tothom que no es posés a les ordres del comitè que dirigia.

L'1 de març començaren a fugir del país els responsables polítics del règim, inclosos alguns ministres. D'altres no tingueren tanta sort i foren arrestats pels revolucionaris. El mateix dia el Soviet dels Diputats dels Treballadors i Soldats de Petrograd (Sant Petersburg) es reivindicà com el nou poder del país i exhortava tothom a posar-se a les seves ordres. El 2 de març de 1917 el tsar abdicà.

Quan el mes d'abril tornà Lenin de l'exili i es posà al capdavant dels bolxevics, la situació es radicalitzà encara més. Per intentar evitar que els radicals guanyessin el poder, els més moderats feren un govern sota la presidència d'un aristòcrata, Gueorgui Lvov, el qual es demostrà ben aviat del tot ineficax per tranquil·litzar el país. A l'estiu Kerenski, al capdavant d'una coalició liberal, socialdemòcrata i menxevic, prengué de bell de nou el poder. Res no s'arreglà, tanmateix. La inestabilitat era absoluta i general. El Govern rebia de pertot: de la dreta i sobretot dels bolxevics, que anaven progressivament prenent el control de fet de moltes fàbriques i ciutats arreu del país.

L'oportunitat popular a la guerra convertí els bolxevics, i en particular Lenin, en la gran esperança de molts milions de russos de sortir del conflicte. Durant el mes de juliol, gèrnacions a totes les grans ciutats demanaren la fi de la guerra i exigiren "tot el poder per als soviets". La por començà a deixar-se sentir entre els moderats. Al setembre un intent de cop d'Estat de dreta del general Kornilov donà encara més empenta als bolxevics i debilità extremadament el Govern provisional. Ja només era qüestió de temps que els radicals agafessin el poder.

La revolució de febrer havia fracassat, com la de 1905. Tanmateix, totes dues foren importants. La primera perquè demostrà que el tsarisme era molt dèbil. La segona perquè obligà el monarca a dimitir.

I la tercera portaria la victòria bolxevic, al mes d'octubre. ●